14 ДӘРІС

ҚАЗАҚСТАН ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ ЖАРИЯЛАНУЫ ЖӘНЕ ҚР МЕМЛЕКЕТТІК ҚҰРЫЛЫСЫ

Тәуелсіздік • мемлекеттік құрылыс • Конституция • реформалар

Қазақстан тарихы

Дәрістің мақсаты мен негізгі бағыттары

Мақсат

Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алу процесін, егемен мемлекеттің қалыптасуын және мемлекеттік құрылымның институционалдық негіздерін талдау.

1

Тәуелсіздік алғышарттары

1990–1991 жж. саяси өзгерістер

2

Тәуелсіздік актісі

1991 жылғы Конституциялық заң

3

Мемлекеттік құрылыс

билік жүйесі, рәміздер, Конституция

4

Алғашқы реформалар

нарыққа көшу және халықаралық байланыстар

Тәуелсіздікке апарған саяси алғышарттар

1989–1991

1989

Қоғамдық-саяси белсенділіктің өсуі

1990

Мемлекеттік егемендік туралы декларация

1991

КСРО дағдарысының тереңдеуі

16.12.1991

Мемлекеттік тәуелсіздіктің жариялануы

Тәуелсіздік — КСРО-ның соңғы жылдарындағы саяси, құқықтық және қоғамдық өзгерістердің қорытындысы.

1991 жылғы тәуелсіздік туралы Конституциялық заң

16 ЖЕЛТОҚСАН 1991

Қазақстан Республикасы тәуелсіз, демократиялық және құқықтық мемлекет ретінде жарияланды.

1-бап

мемлекеттік биліктің толықтығы және ішкі-сыртқы саясат дербестігі

2–3-баптар

халықаралық құқық қағидаттары және Конституция мен заңдардың қолданылуы

4–5-баптар

аумақтың тұтастығы және табиғи ресурстардың мемлекеттік негізі

ТМД-ның құрылуы және КСРО-ның ыдырауы

19–21 тамыз 1991	КСРО-дағы төңкеріс әрекеті
8 желтоқсан 1991	Беларусь, Ресей, Украина басшыларының келісімі
21 желтоқсан 1991	Алматыда ТМД-ның құрылуы туралы декларация

Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде қалыптасуы КСРО кеңістігіндегі жаңа саяси жүйенің пайда болуымен қатар жүрді.

Қазақстанның халықаралық қауымдастыққа енуі

2 НАУРЫЗ 1992 **Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше болды.**

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ

тәуелсіз мемлекеттің халықаралық мәртебесін бекіту

ДИПЛОМАТИЯ

екіжақты және көпжақты байланыстарды дамыту

ГЕОСАЯСАТ

Қазақстанның сыртқы саясаттағы орнын айқындау

Мемлекеттік рәміздердің қалыптасуы

4 маусым 1992 — **Жаңа мемлекеттік рәміздер бекітілді.**

ТУ

мемлекеттік егемендіктің көрнекі белгісі

ЕЛТАҢБА

мемлекеттілік пен ұлттық бірегейлікті бейнелеу

ӘНҰРАН

мемлекеттік бірліктің музыкалық символы

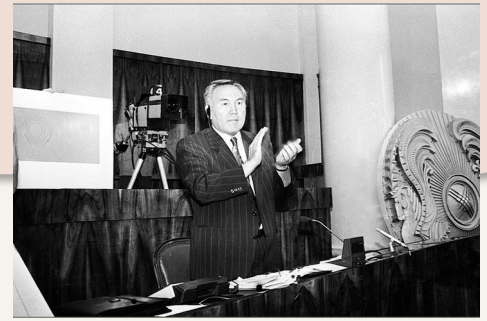

Рәміздер тәуелсіз мемлекеттің саяси-құқықтық емес, сонымен бірге қоғамдық-символдық негізін де қалыптастырды.

1993 жылғы алғашқы Конституция

28 ҚАҢТАР 1993

Тәуелсіз Қазақстанның алғашқы Конституциясы қабылданды.

демократиялық даму

құқықтық база

НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР

- экономикалық жүйе және меншік
- әкімшілік-аумақтық құрылым
- мемлекеттік тіл
- Президент пен заң шығару саласының арақатынасы

1995 жылғы Конституция: жаңа мемлекеттік модель

30 ТАМЫЗ 1995 — **Республикалық референдум арқылы жаңа Конституция қабылданды.**

ПРЕЗИДЕНТ

президенттік басқару моделін нақтылау

ПАРЛАМЕНТ

заң шығару институтын жетілдіру

ҚҰҚЫҚТАР

азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын бекіту

МЕМЛЕКЕТ

мемлекеттік құрылымның конституциялық негізін жүйелеу

Билік тармақтарының қалыптасуы

Конституциялық қағида: мемлекеттік биліктің тармақтарға бөлінуі және олардың өзара тежемелік әрі тепе-теңдік тетіктері.

Алғашқы экономикалық реформалар

1992–1993 **Жоспарлы экономикадан нарықтық қатынастарға өту кезеңі**

Тұрақтандыру

дағдарысты тежеу

Нарықтық қатынастар

жеке меншік пен кәсіпкерлікті дамыту

Қаржы жүйесі

банк және макроэкономикалық саясат

Сыртқы капитал

инвестиция тарту

Ұлттық валютаның енгізілуі

15 ҚАРАША 1993

Ұлттық валюта — теңге енгізілді.

Маңызы

- дербес ақша-несие саясатын қалыптастыру
- экономикалық егемендікті нығайту
- макроэкономикалық саясаттың өзіндік тетіктерін дамыту

Жекешелендіру және нарықтық экономика

ЖЕКЕШЕЛЕНДІРУ

1990-жылдардың алғашқы кезеңінде мемлекеттік нысандарды жекешелендіру экономикалық реформаның негізгі бағыттарының бірі болды.

жеке меншік

кәсіпкерлік

ҚАЙШЫЛЫҚТАР

- өндірістің құлдырауы
- жұмыссыздықтың өсуі
- тауар тапшылығы
- жоғары инфляция
- әлеуметтік бейімделу қиындықтары

1991–1995: негізгі кезеңдер хронологиясы

16.12.1991

Тәуелсіздік туралы Конституциялық заң

02.03.1992

БҰҰ-ға мүшелік

04.06.1992

Мемлекеттік рәміздер

28.01.1993

Алғашқы Конституция

15.11.1993

Теңгенің енгізілуі

30.08.1995

Жаңа Конституция

Әлеуметтік-экономикалық өзгерістер

Бастапқы кезең

- кәсіпорындардың тоқтауы
- жұмыссыздықтың өсуі
- тауар тапшылығы
- инфляцияның күшеюі

Ұзақ мерзімді бағыт

- нарықтық институттардың қалыптасуы
- жеке сектордың кеңеюі
- шетел инвестициясын тарту
- экономиканы жаңа модельге бейімдеу

Тәуелсіз Қазақстанның халықаралық және ішкі басымдықтары

ІШКІ

саяси тұрақтылық
ұлтаралық татулық
демократиялық өзгерістер

ЭКОНОМИКА

нарықтық жүйе
инвестиция
ұлттық валюта

СЫРТҚЫ

халықаралық қатынастар
көпвекторлы байланыстар
инвестициялық серіктестік

Мемлекеттік құрылыс: негізгі нәтижелер

МЕМЛЕКЕТТІКТІК	тәуелсіз мемлекеттік институттар қалыптасты
ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗ	1993 және 1995 Конституциялары
РӘМІЗДЕР	мемлекеттік символдар бекітілді
ЭКОНОМИКА	нарықтық қатынастарға көшу басталды

Қорытынды

Басты тұжырымдар

- 1991 жылғы 16 желтоқсан Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде құқықтық мәртебесін бекітті.
- Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында мемлекеттік билік пен институттардың жаңа жүйесі қалыптасты.
- 1992 жылы мемлекеттік рәміздер мен халықаралық құқықтық байланыстардың негіздері бекіді.
- 1993 және 1995 Конституциялары мемлекеттік құрылыстың құқықтық негізін жүйелеуде маңызды рөл атқарды.
- Нарықтық реформалар экономикалық жүйені өзгертті, бірақ алғашқы кезеңде ауыр әлеуметтік қиындықтармен қатар жүрді.
- Қазақстан халықаралық қауымдастыққа еніп, дербес сыртқы саясат жүргізе бастады.

Әдебиеттер

1. История Казахстана. В 5-ти томах. Т.5. – Алматы: Атамұра, 2010.

2. Алтаев А.Ш., Жангуттин Б.О. История Казахстана: Хрестоматия. Т.2. – Алматы: Бастау, 2008.

3. Кунаев Д.А. От Сталина до Горбачёва. – Алматы: Санат, 1994.

4. Назарбаев Н. Без правых и левых. – М., 1991.

5. Козыбаев М.К. Казахстан и современность. – А., 1991.

6. Кунаев Д.А. О моем времени. – А., 1992.

7. Сактаганова З.Г. История осуществления Советского опыта экономической модернизации в Казахстане. 1946–1970 гг. – Караганда, 2004.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА

РАҚМЕТ!